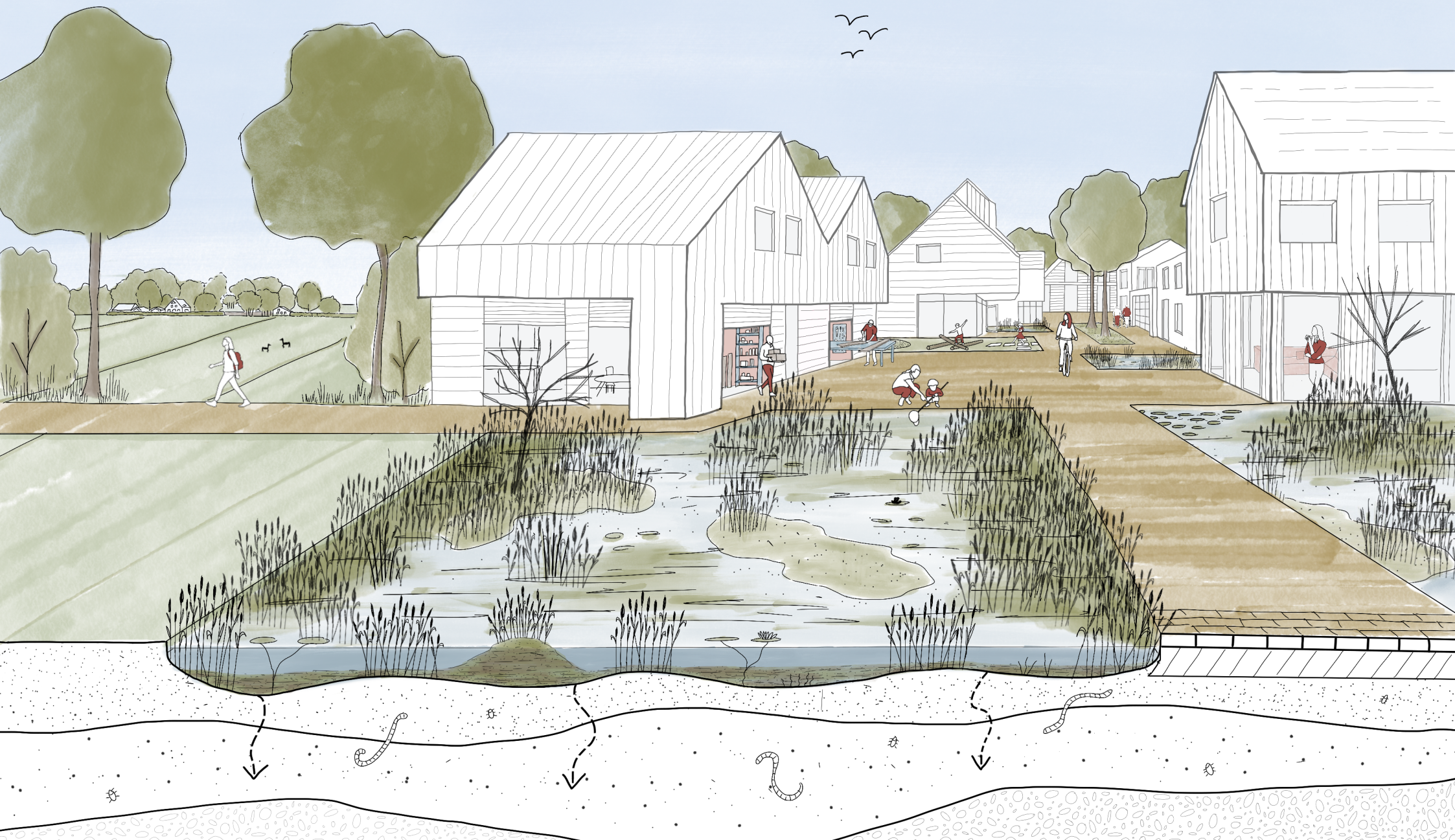
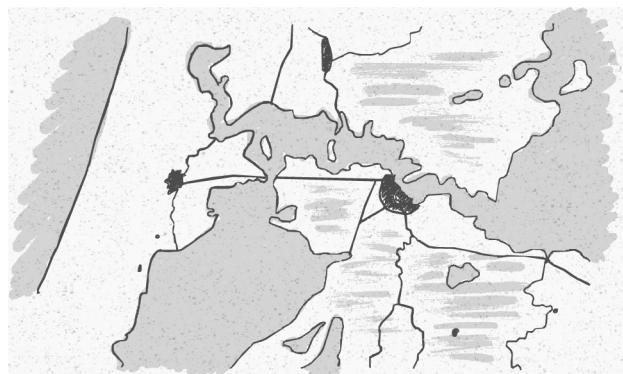

Onder Ons de Hoogveenontginningen weer hogerop

Hoe het veen andermans welvaart financierde

1825

Regio Amsterdam

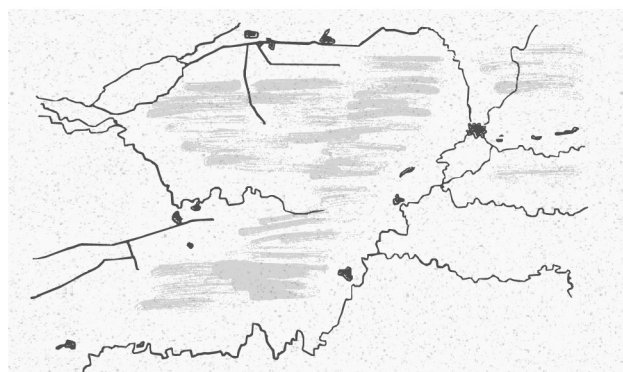
1925

Welvaart, energie en kennis vloeit uit naar de Randstad.

2025

Amsterdam groeit explosief. Wat kan de Randstad nu teruggeven?

1825

Regio Hoogveenontginningen
(zelfde schaal)

1925

Het hoogveen wordt ontgonnen, via kanalen ontwaterd en als turf verscheept.

2025

Verdere economische ontwikkeling van de regio blijft achter.

In de periode 17e–19e eeuw was turf (droog veen) een cruciale energiebron voor de Nederlandse economie. Vooral de groei van huishoudens, industrie en handel in West-Nederland floreerde met turf als brandstof. Via een fijnmazig netwerk van vaarten en kanalen werd turf vanuit de Hoogvenen ontgonnen, geëxploiteerd en vervoerd naar grote stedelijke markten. In 200 jaar groeiden Nederlandse regio's economisch

flink uit elkaar. De welvaartsgroei concentreerde zich in de Randstad; de Hoogveenontginningen bleven achter en er werd nauwelijks geïnvesteerd in de regio. Veenarbeiders en lokale ondernemers droegen de zwaarste lasten maar profiteerden veel minder zelf van de winsten. Welvaart, kennis en energie vloeiden naar de steden. Welvaartsgroei ten koste van de ander; met de huidige blik zou je dit regionale uitbuiting noemen.

Van een ongezonde geschiedenis ...

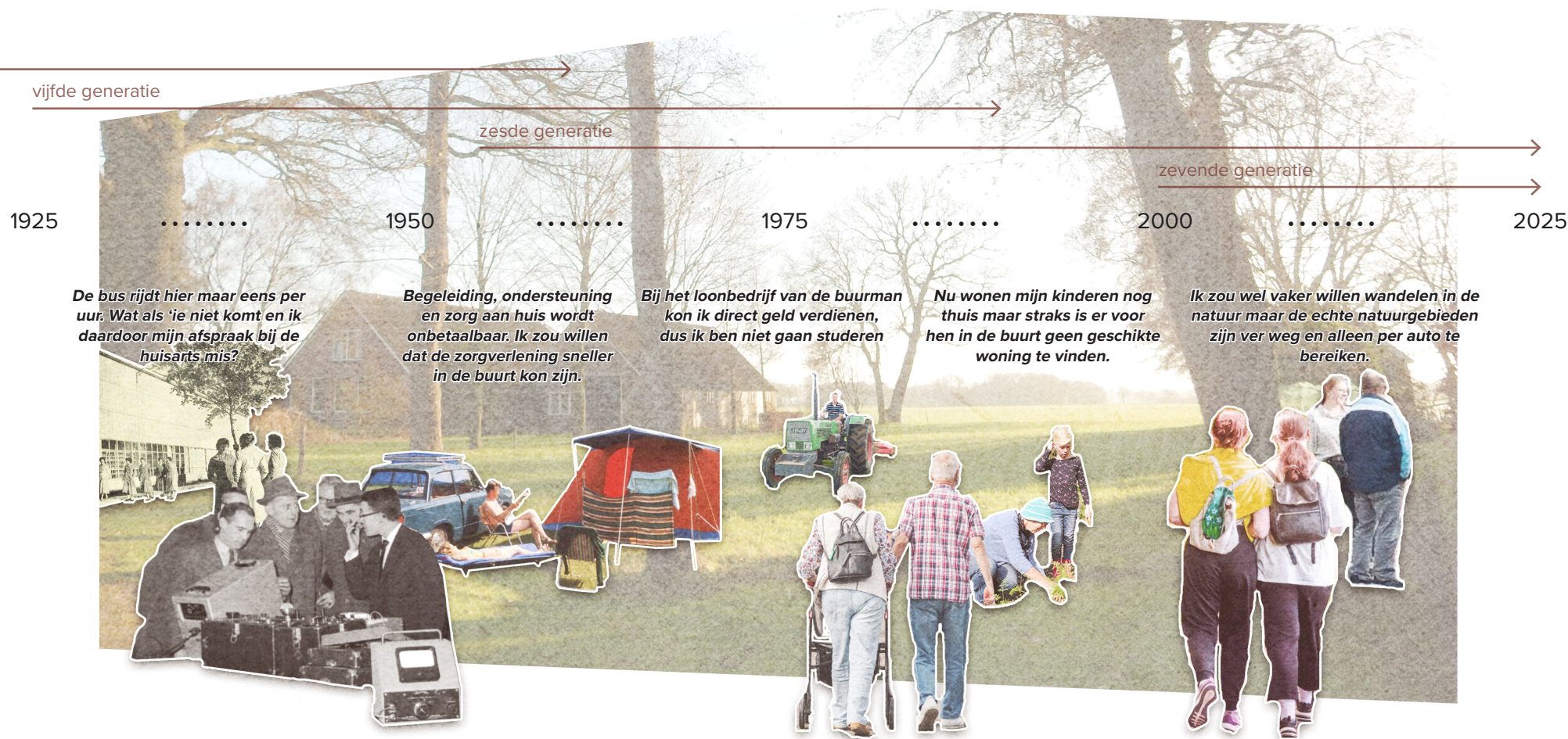

In 1891 onderzocht een staatscommissie de gezondheidseffecten op de bevolking in de Hoogveenontginningen en de condities waaronder arbeiders leefden. De Veenbazen hadden het goed maar voor velen was het een leven in armoede, met weinig hygiëne of schoon drinkwater. Er gold een strikte hiërarchie: de mensen die de kanalen met de hand groeven stonden onderaan. De term 'hogerop komen' komt letterlijk vanuit de positie in het werk: op hogere, dus drogere grond. Werken in het natte veen was fysiek uitputtend, met long- en

gewrichtsproblemen als gevolg. Voeding was eenzijdig en onvoldoende om de zware arbeid te dragen. Alcoholgebruik werd ingezet om kou, pijn en vermoeidheid te verdragen, maar leidde ook tot verslaving en sociale problemen. Infectieziekten, kindersterfte en ongelukken kwamen relatief vaak voor. Ondanks deze zware en ongezonde leefomstandigheden ontstonden er hechte gemeenschappen en een verbondenheid met de regio.

bron: <https://www.hvareest.nl/lezen-kijken/oude-jaargangen/arbeidsomstandigheden/men-komt-er-wel-maar-het-is-scharrelen>

... naar brede welzijnsopgaven nu

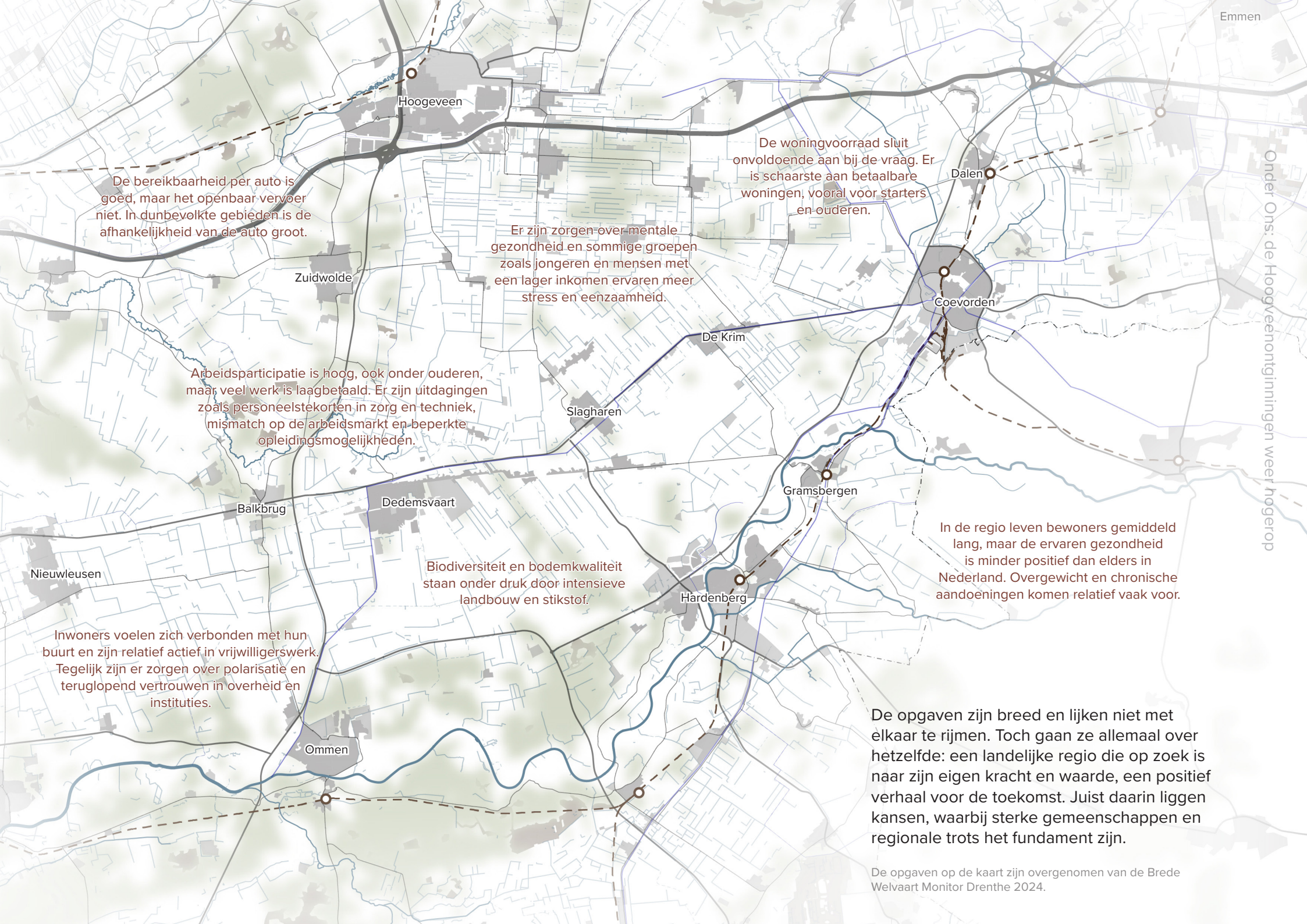

Na de periode van vervening bleven mensen op deze plek wonen. Generaties later zie je in de Hoogveenontginningen nog steeds nawerkingen in de bevolking. Naar deze 'Intergenerationele armoede' in voormalige veenkoloniën heeft de Universiteit Groningen onderzoek gedaan. Huidige inwoners uit de Hoogveenontginningen hebben een lager gemiddeld inkomen dan nationaal, lijden meer aan ziektes als obesitas, hebben beperkte toegang tot voorzieningen en openbaar

vervoer, minder toegang tot zorg en begeleiding, en een beperktere keuze voor werk. Eenzaamheid, met name bij ouderen, ligt op de loer. Tegelijkertijd is de vervening ook een sterk gedeeld verleden. Lokale zelfbeschikking en ondernemerschap zijn sterke drijvende factoren. Cultureel werkt dit verleden door als een bron van trots, eigenheid en gemeenschappelijkheid. Er is een sterke basis om de dagelijkse zaken goed met elkaar te organiseren, óók zonder hulp van buitenaf.

bron: <https://www.provincie.drenthe.nl/%40137737/generatiearmoede>

bron: <https://www.rug.nl/research/ursi/essay-intergenerationele-armoede.pdf>

De bereikbaarheid per auto is goed, maar het openbaar vervoer niet. In dunbevolkte gebieden is de afhankelijkheid van de auto groot.

Zuidwolde

Arbeidsparticipatie is hoog, ook onder ouderen, maar veel werk is laagbetaald. Er zijn uitdagingen zoals personeelstekorten in zorg en techniek, mismatch op de arbeidsmarkt en beperkte opleidingsmogelijkheden.

Balkbrug

Dedemsvaart

Nieuwleusen

Inwoners voelen zich verbonden met hun buurt en zijn relatief actief in vrijwilligerswerk. Tegelijk zijn er zorgen over polarisatie en teruglopend vertrouwen in overheid en instituties.

Ommen

Biodiversiteit en bodemkwaliteit staan onder druk door intensieve landbouw en stikstof.

Slagharen

De Krim

Gramsbergen

Hardenberg

De woningvoorraad sluit onvoldoende aan bij de vraag. Er is schaarste aan betaalbare woningen, vooral voor starters en ouderen.

Dalen

Coevorden

In de regio leven bewoners gemiddeld lang, maar de ervaren gezondheid is minder positief dan elders in Nederland. Overgewicht en chronische aandoeningen komen relatief vaak voor.

De opgaven zijn breed en lijken niet met elkaar te rijmen. Toch gaan ze allemaal over hetzelfde: een landelijke regio die op zoek is naar zijn eigen kracht en waarde, een positief verhaal voor de toekomst. Juist daarin liggen kansen, waarbij sterke gemeenschappen en regionale trots het fundament zijn.

Onder Ons

Dit voorstel heet **Onder Ons**, verwijzend naar de ondergrond als leidend principe – bodem en water sturend – maar gaat ook over het samendoen, delen in een gemeenschap en je gegrond voelen bij een plek. Onder Ons was bovendien de historische naam van de boeren die zich in De Krim verenigden en vanuit eigen initiatief een coöperatie startten: een krachtige term die staat voor het heft in eigen handen nemen.

Vanuit het begrip 'gezondheid en geluk' onderscheiden we drie regionale doelen. Die geven richting aan het ontwerp.

Thuisvoelen

- Grond als collectief bezit
- Sterke gemeenschapsnetwerken, ook online
- Delen van geschiedenis en verhalen bij plekken

Samen leven en wonen

- Ruimte voor spontane ontmoeting en sociaal-maatschappelijke functies
- Verbeteren mobiliteit met OV, langeafstandsfietsroutes en wandelpaden
- Meer ruimte voor buitensporten en recreëren

Levend landschap

- Schoon water: kunnen zwemmen in de Dedemsvaart
- Herstel van de verloren veenecologie door gericht te verwilderen
- Gezonde bodems en opbouw organisch materiaal

Een gezond toekomstbeeld

Regionaal zetten we in op het herstel van het hoogveen die door ontginning is verdwenen. Door regenwater lokaal in bassins vast te houden kan hier in jaren tijd weer organisch materiaal aangroeien vol ecologische kwaliteit. Vergelijkbaar met het natuurherstel van Vloeiervelden De

Krim. In dit landschap creëren we buurtjes met samenwonen en leefconcepten waar de gemeenschapszin wordt aangesproken. Ze maken de Hoogveenontginningen een regio waar gezond wonen, leven en ouder worden centraal staan.

0 1,5 3 6 km

Legenda

- De grond onder ons
- Reestdal en Vechtdal
- Hoogveenontginning
- Zoekgebied veenherstel
- Historische linten
- Nieuw buurtje aan het lint
zie pagina 8
- Dorpen en gehuchten
- Nieuw buurtje in de dorpskern
zie pagina 9
- Hoofdinfrastructuur
- Kanalen en vaarten

Gelukkig leven aan het lint

Meerjardig herstel van de veenecologie draagt bij aan een **Levend landschap**.

Thuisvoelen doordat bewoners gezamenlijk eigenaar zijn van de grond en de woningen.

Het boerenerf en de wandelommetjes dragen sterk bij aan het gevoel van **Samen leven en wonen**.

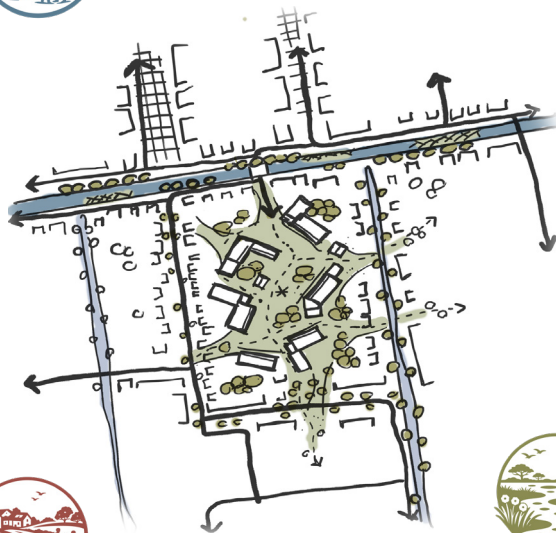
De glaciale afzettingen, lichte hoogtes in het landschap, zijn de oorsprong voor oude ontginningslinten. Deze linten, met buurtschappen als Vuile Riete, Oud-Lutte en De Schans, kronkelen door het landschap. Een organische verkaveling met grote bomen en boerderijen. Daaraan ontwerpen we kleine buurten waar samen wordt gewoond en geleefd als rondom een boerenerf. In deze buurten is verbinding met het landschap sterk. Er wordt gewerkt in moestuinen en voedselbossen, maar belangrijker: bewoners worden lokale

beheerders van gebieden waarin natuurherstel centraal staat. De doelgroep is iedereen die samen de handen uit de mouwen wil steken: jonge gezinnen, woongroepen, actieve ouderen en tijdelijke bewoners, bijvoorbeeld studenten of statushouders. In de gezamenlijke schuur wordt geklust en kennis gedeeld rondom techniek. Weliswaar woon je hier op afstand van de grotere kernen, maar nauwer in contact met burens en met natuur.

Gelukkig leven in de dorpskern

Hier kan je je **Thuisvoelen** doordat je kan blijven wonen in het dorp waarin je bent opgegroeid.

Samen leven en wonen betekent dat je je burens kent en bij elkaar over de vloer komt.

Levend landschap waar je kan zwemmen in de vaart en wandelen in de tuinen.

In de kernen langs de kanalen, zoals Dedemsvaart, Slagharen en Hoogeveen, geven we plek aan nieuwe woon- en leefconcepten. We zoeken naar transformatieruimtes om hogere dichtheden te realiseren. Op deze plek komen iets stevigere gebouwen, los gepositioneerd rond een gedeelde binnentuin. In de plint is ruimte voor collectieve voorzieningen of van een welzijns- of zorgaanbieder. Met elkaar ontwikkeld, met oog voor elkaar.

Voor ouderen is dit een logische, aantrekkelijke plek, dichtbij de voorzieningen, middenin de samenleving en dichtbij andere mensen. Een beheerderspaar vindt hier ook een woning; zij zijn de ogen en oren van de buurt. Het paar biedt waar nodig ondersteuning bij het langer zelfstandig wonen. Dit is echter geen Knarrenhof: ook jongeren en starters kunnen hier een plek vinden. De open structuur van de bebouwing voegt een parkachtige kwaliteit toe aan de kern.

Op naar de tweede ronde

Team Onder Ons bestaat uit een groep ruimtelijk ontwerpers. Wij vormen het aanspreekpunt en de constante factor in de tweede ronde. Dit team wordt aangevuld met adviseurs (in onderstaand schema geanonimiseerd) om bijdragen te leveren op specifieke thema's.

We stemmen ons eigen ontwerpproces af op het proces dat door de

regionale partners wordt georganiseerd en zullen dit zoveel mogelijk op elkaar uitlijnen.

